

KJOL I TVINNSKÖRT, 1760

från Järbo, Ovansjö socken

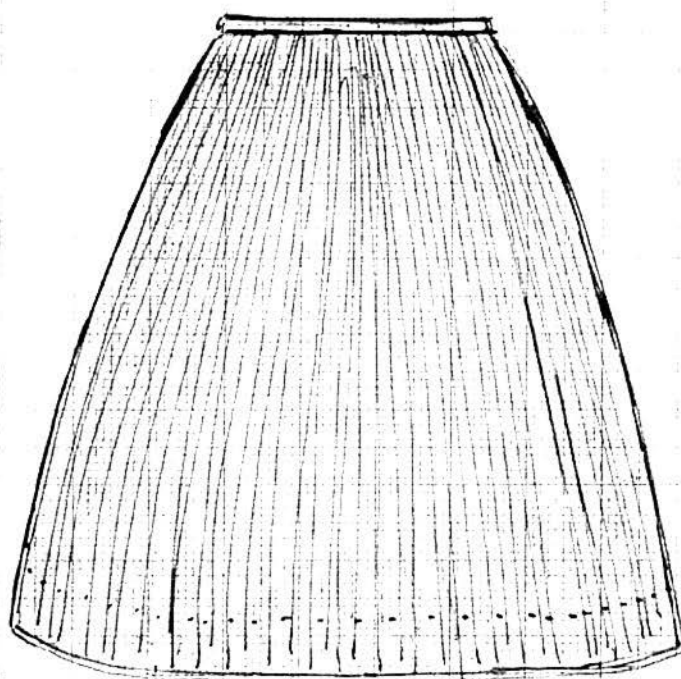
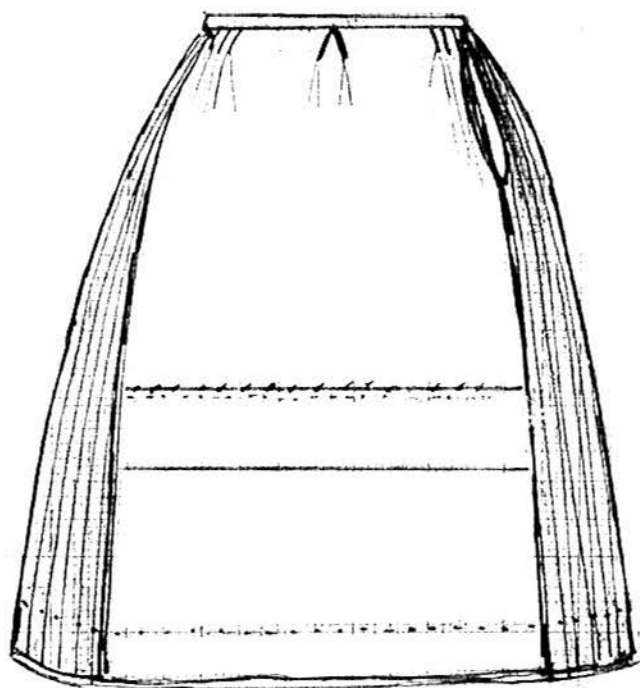

bild sid. 101 i Greta Hedlunds bok

Vävd i tuskaft (BE stickgarn extra färg 3012)

Varp: tvinngarn ull 11/1 lin 28/1 färgad

Inslag: ull 8/1 samma färg som varpen.

Sked: 80/10 1-1

Bredd: 68 cm = 540 trådar

Tyglängd: en kjol = 5 st våder à 90 cm långa = 4,5 m x 4 st. kjolar 18 m.

Varplängd: 21 m

Tyglängd:	18,00 m
Krympmån 10 %	1,80
Efsing:	40
Franknytning	10
Summa	20,30 m

Garnåtgång:

Till 4 st kjolar : varp 1,9 kg

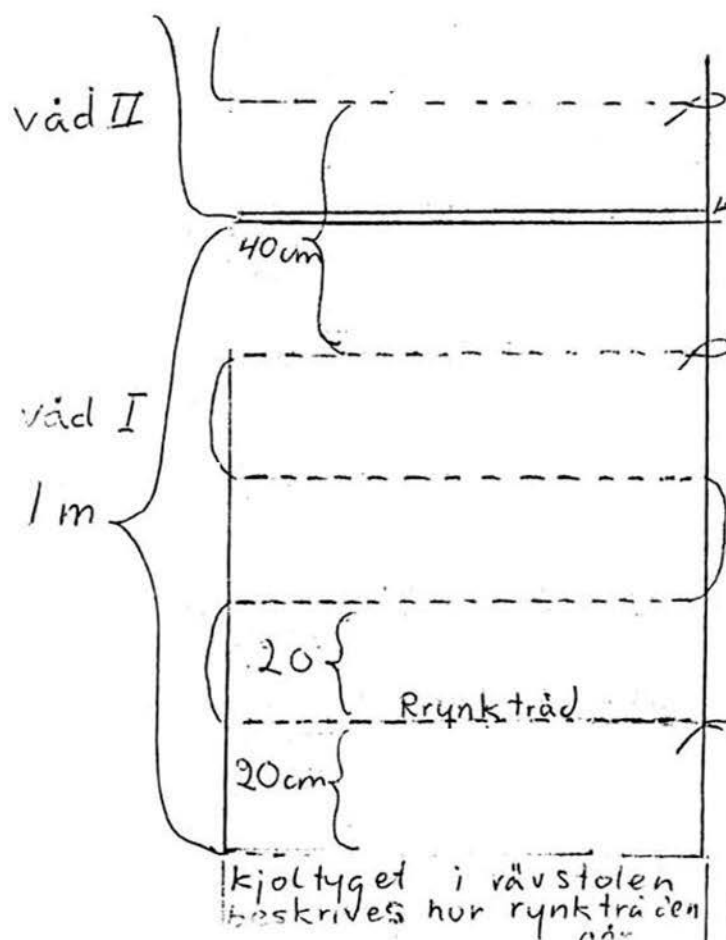
till en kjol : varp 5m = 5 våder à 1m (10 % krympmån.)
Inslag: 0,4 kg + 0,1 kg restgarn till framvåden "breddan"

För att det skall gå lättare att plissera kjolen förberedes det redan vid vävningen. En rynktråd väves in med 20 cm. mellanrum på kjolvåderna. Med ett upphämtaspröt trådes 8 st varptrådar upp och 8 st ned, vid båda stadkanterna 10 st trådar ned, 2 st trådar extra för fällar.

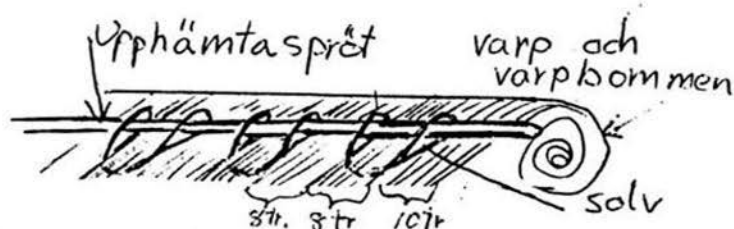
536 trådar: 8 = 67 + 2 st extra i var sida = 540 trådar. trådarna hårt och ordnat rynkorna.

Citat ur GH bok sid. 100

De gamla hade också hört beräknas hur man räknat ett bestämt antal trådar för varje stygn och trätt i rynktrådar med jämna mellanrum i de hopsydda våderna dragit åt alla rynk-

väv 2 varv i en avvikande färg så går det lättare att klippa isär våderna.

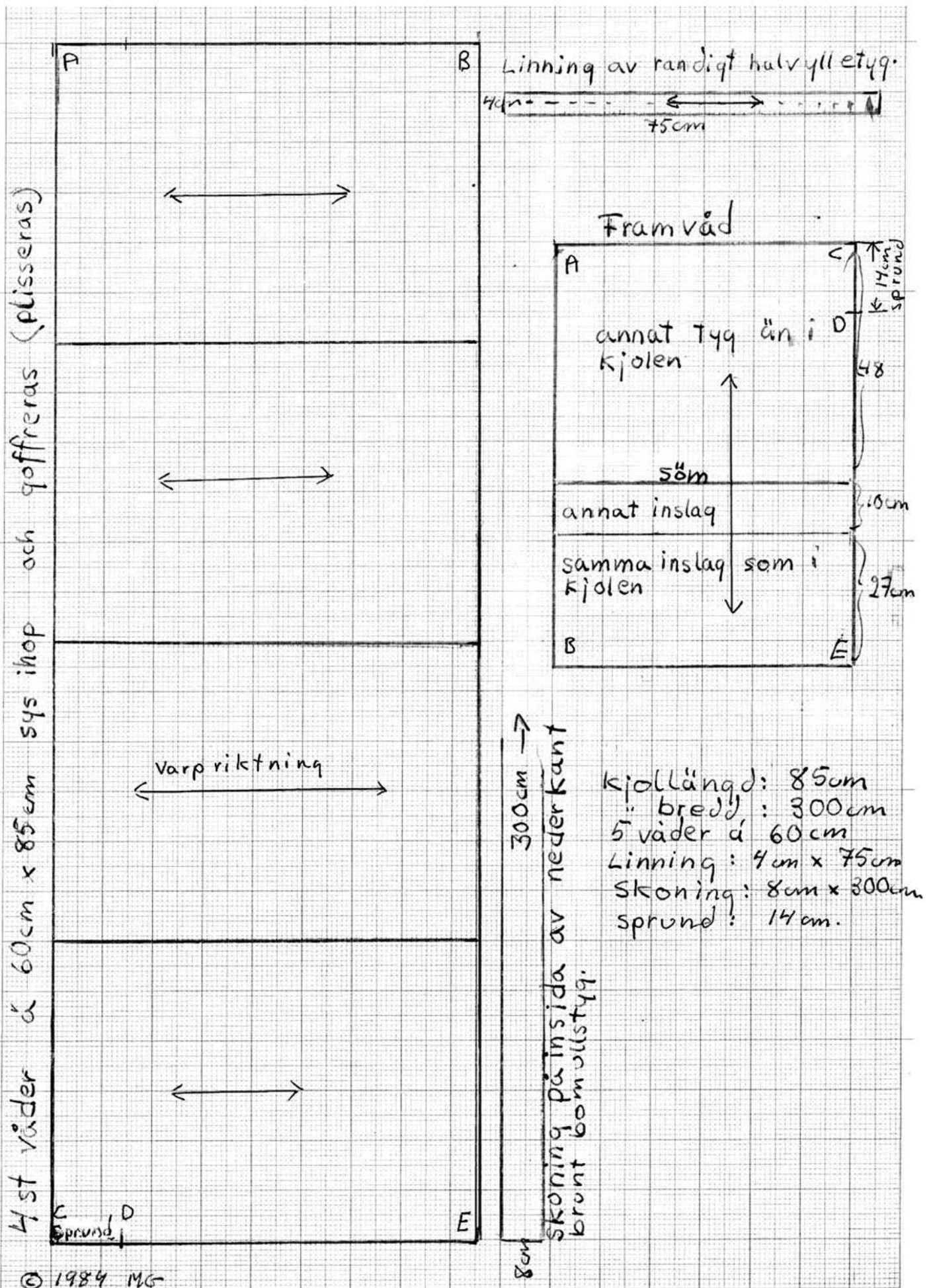

Börja med att hoppa över 10 tr. Sedan bind om 8 tr med solv och träd solven på upphämtasprötel hoppa över 8 tr o.s.v. 10 tr över på slutet. vid vävning av en rynktråd

Lyft upp sprötel och stick in ett skälblad som reses på kant bakom solven ett nytt skälblad hämtar upp skålet framför solven, skälbladet reses på kant och skålet är färdigt för att väva en rynktråd. t.ex knyppltråd 35/3

Skala 1:10

Nuvarande ägare: Järbo hembygdsgård.

Skala 1:1

Skoning nedtill på kjolens insida

fällstyggn brun lintråd

Kasta över
den öppna kantenTräckling genom båda tygen
brun lintråd

Öppen kant nedtill på kjolen

Kjolens utsida

c:a 14 stygn på 6 cm.

EH rött
ylleband
c:a 1 cmbrett lägges
över den öppna kanten och kastas fast på båda
sidor med brun lintråd.

Skala 1:1

Kjolens framvåd upp till

Mitt fram

Förestygnrad

Linning

sprund - öppen stadkant.
14 cm.

Fram vådens veckläggning

← 4 cm →

Motveck mitt fram

3 st veck i vardera sidan på framvåden
0,5 cm mellanrum och
1 cm djupa

Tyg: Tuskaft
 Varp: sammantvinnat lin 28/1 och ull 12/1 som sedan färgats blå
 Originalen har 15 tr/cm enl. BE. stickgarn extra
 Inslag: ull 10/1 samma blåa färg. nr 3012
 Originalen, något finare 18 tr/cm

Tyget i framvåden: originalet har först 27 cm av samma inslag som kjolen, sedan 10 cm inslag av troligen nöthår naturfärgat, dels skarvat upptill med 48 cm av ett annat brunaktigt tvinnkjolstyg

Förslag till vävning av framvåden: väv först de 27 cm lika som kjolen, väv sedan in 10 cm oblekt lin tow 8/1.
 De återstående 48 cm väves med ljusbrunt ullgarn

Linningen: originalet är av randigt halvylletyg, oliksidig kypert
 varp: entrådigt oblekt lingarn 13 tr/cm (70/10 1-2)
 inslag: entrådigt ullgarn blätt, grönt, och brunt
 samt oblekt tovgarn c:a 22 tr/cm

Förslag till vävning av linning: varp obl. lin 20
 inslag ull 6/1

Skoning: originalet brunt bomullstyg i tuskaft
 Det bruna bomullstyget har troligen blivit ditsytt på senare tid, när kjolen fått en omplissering

Kjolen har dessutom varit kantad med rött ylleband (antagligen flätat) av 2-trådigt redgarn (garnrester finns både på in och utsidan av kjolen).

Hyska och hake av mässing

Tråd: Oblekt knyppestråd 35/3 + brun lintråd

SÖMNADSBESKRIVNING:

Kontrollera de personliga måtten, kjolen bör sluta c:a 20 cm ovanför golvet med skor på, och sitta stadigt i midjan då kjolen blir baktung.

Klipp till de 5 våderna kasta kortsidorna.
 Sy ihop de 4 våderna som skall veckas (ej framvåden) med efterstygn räta mot räta c:a 12st/5 cm
 med en sömsmån på c:a 0,2 cm.
 knyppestråd 35/3 (vaxa tråden)

Skoningens fastsättning: Sy ihop skoningen med efterstygn räta mot räta med brun lintråd
 SE skiss blad 3
 En smal sömsmån vikes in på vadera långsidan
 Skoningen lägges på insidan kant i kant med kjolens nederkant. Träckla fast skoningen nedtill med små stygn på utsidan och längre stygn på kjolens insida.
 Sy fast skoningen upptill med fällstygn
 c:a 14 stygn/5 cm. Brun lintråd

Nu är de fyra våderna klara att plisseras - gofreras

KJOLENS PLESSERING

Veckdjup: är på originalet c:a 8 mm $W=1,6 - 2,1$ cm
 Antal veck / våd är vid linningen
 första våden 37 st = 10 cm
 andra våden 35 st = 9 cm
 tredje våden 36 st = 9 cm
 fjärde våden 34 st = 9,5 cm

Till plissering för hand behövs en lackerad träskiva 100 cm bred och c:a 60 cm djup. Längst fram mot den som plisserar en kant se skiss blad 7 Dessutom behövs en bordskniv ett ångstrykjärn, en stänkflaska, häftstift, dekorationsnålar, hammare, och linfrön kokt i vatten, som sedan silas från och stänkes eller penslas på kjolvecken på avigsidan.

Gör en rulle av de 4 ihopsydda våderna, och lägg så rullen på träskivan med avigsidan upp. Gör en markering på brädan för den aktuella bredden, detta för att ha något att följa under plisseringens gång.

Tyget skall vara genomblött på den bit man arbetar med och hållas ordentligt vått under arbetes gång, så det gäller att hela tiden blöta tyget.

Vik upp en sömsmån mot kanten på brädan och sätt fast tyget med T. ex häftstift längs hela kanten. Knyt fast ändarna på rynktrådarna runt t. ex små spikar.

Drag nu i rynktrådarna så det första vecket bildas, drag med bordskniven fram ett veck, och slå i en rad dekorationsnålar bakom vecket. Efter ytterligare ett veck slås nya nålar i i mellanrummen av de tidigare nålarna se skiss blad 7 och så vidare.

Ångstrykjärnet användes för att pressa till vecken ytterligare.

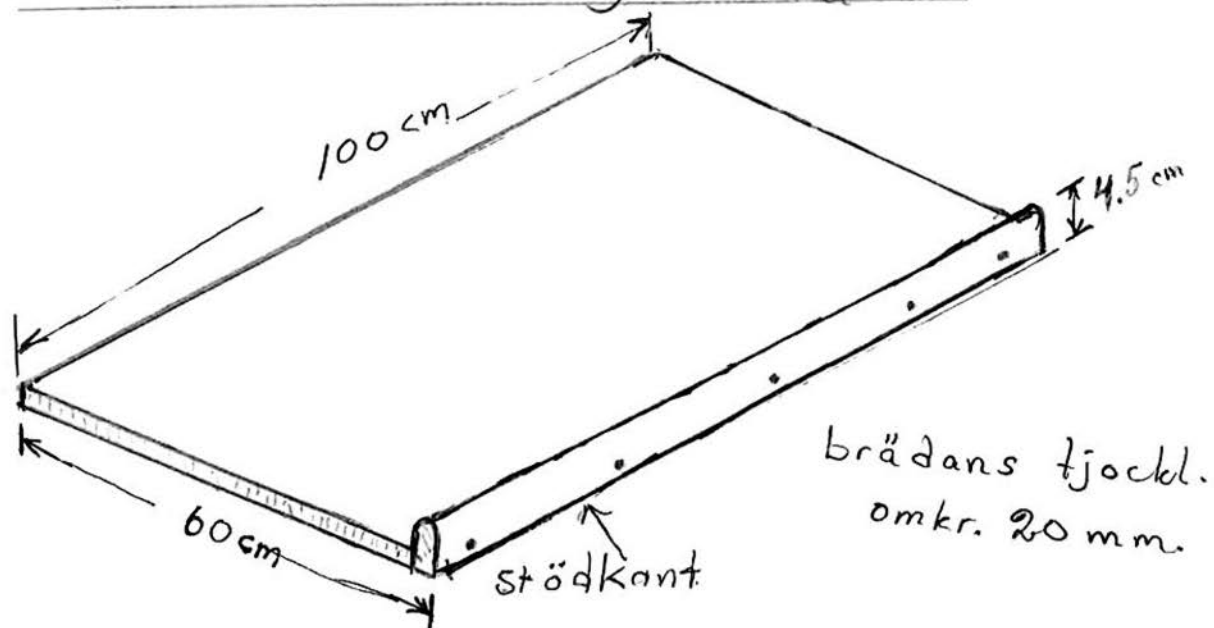
I skarvarnamellan två våder gäller att sömsmånen bildar toppen på ett veck. Efter hand kan nålar plockas bort men låt vissa rader sitta kvar för att hålla vecken sammanpressade och för att inte vecken skall jäsa upp.

Pensla t. ex med en brödpensel eller stänk över lite av linfrö-vatten när några veck är lagda, fortsätt så till all de 4 våderna är veckade.

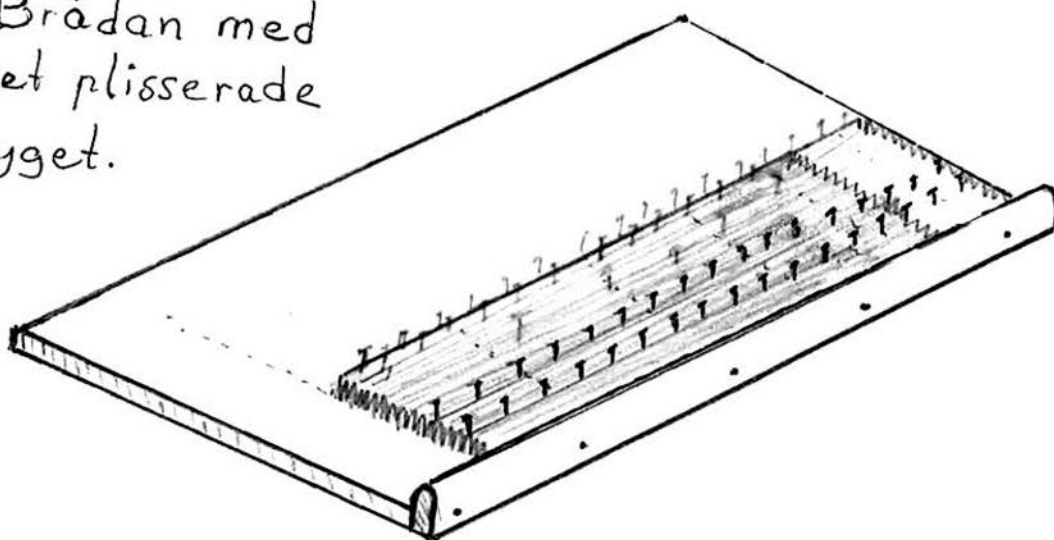
Sedan skall kjolen torka på brädan. Låt nålarna sitta kvar någon dag hellre längre än för lite.

Därefter plockas nålarna bort och arbetet med kjolen fortsätter enl. sömnadsbeskrivningen på blad 8.

Skiss Plisseringsbräda

Brädan med
det plisserade
tyget.

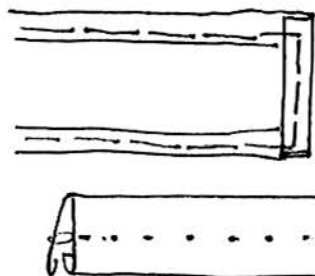
Fortsättning på sömnadsbeskrivningen.

Då plisseringen är färdig sys kjolen ihop med framvåden, lämna öppet i vänster sida för sprundet 14 cm

Framvåden : originalets framvåd är skarvad med sämre tyg upptill, skarven är sydd med fällsöm 0,7 cm bred. (11 kaststygn / 5 cm)

Framvådens
veckläggning: se skiss blad 4
originalet har 3 veck i vadera sidan och ett motveck mitt fram.

Linningens
sömnad: linningen sys helt färdig före fastsättningen. Oblekt linträd

sömmånen vikes in med en träckling som får sitta kvar, skall endast synas på rätan som en fördjupning i tyget.

Sedan vikes linningen dubbelt och en förstygns rad sys genom dubbla tyget, och mitt på linningen, med små stygn på utsidan och längre stygn på linningens insida. Stygnen drages åt

Linningens
fastsättning: Drag i 2-3 rynktrådar upptill genom vecken. Linningen råder 1 cm på var sida (se skiss blad 4),
Obl. linträd Lägg linningen och kjolens överkant ned rätan upp, fördela vidden jämt mot linningen, och träckla noga
Sy fast linningen med ett stygn i varje veck, så att vecken låses.
vänd arbetet och sy lika på insidan där är originalet sytt med ett stygn i varannat veck.
Kasta ihop linningens kortsidor
Sy i hyska och hake.
Drag ut rynktråden.

Det röda
kantbandet: se skiss blad 3
Bandet vikes om kanten och kastas fast på kjolens utsida och insida med brun tråd.

Förvaring: se till att kjolen ligger jämt inoprullad
sitt ej på vått gräs eller plast.

ANGÄENDE KJOLAR I OVANSJÖ ENLIGT VAD GRETA HEDLUND SKRIVER
I SIN BOK.

Gammelvärldens kjolar "tvinnskört". De har inte burits i mannaminne. Redan i början av 1790-talet började midjekjolarna "tvinnskörten" att uttränga den äldre livförsedda kjolen och i slutet på 1830-talet började tvinnskörten bli omoderna. I stället blev de randiga livstyckskjolarna i empiremodell moderna till 1850-talet då de lades av och klänningsmodet helt slog igenom. Från denna tid nämns ej längre tvinnskört eller pärlkjolar i bouppteckningar.

"tvinnskört eller "kyrkskört" som de även kallades var ett kyrkplagg. Vid hemkomsten från kyrkan togs skörten genast av och bands fast på en kjolstock för att skörten skulle bevaras.

Det finns endast 2 st blå tvinnskört bevarade. Något rött tvinnskört har ingen sett utan endast tygprover som hittats. Orsaken till att inga röda kjolar finns bevarade, är att de lades av först. De röda kjolarna blev omoderna och kanske färgades de blå. De blå kjolarna som användts som allvarskjol blev kjolar för vanlig söndag. Man fortsatte länge efter det de röda lagts bort att på alla helgfria söndagar bära blå tvinnskört. För att skilja allvarssöndag och vanlig söndag, började svarta kjolar att användas på allvarsdagen.

Båda bevarade tvinnskjolarna voro sydda i fem raka våder. Varpen med lINTRÅDAR i kjolens längdriktning, för att bättre kunna markera stråvecken. Framvåden som inte är goffrerad har i båda kjolarna annat inslag än de övriga våderna. Man har för denna våd som skyldes av förklädet begagnat olika garnrester.

Den ena kjolen skulle vad som framgår av boken funnits hos "Olars" i Yttermyra. Den andra är avbildad i boken. Den kommer från Olof Persson Gullsjön Järbo och finns numera bevarad på Järbo Hembygdsgård.

I boken nämns att denna kjol har rött kantband, men som den ser ut idag är bandet bortsprättat och endast rester av röd tråd finns kvar.

I annat fall är det blå tvinnskörten från Järbo det enda som idag finns bevarat från Ovansjö-Järbo socken. Alltså den enda midjekjol "tvinnskört" som vi idag riktigt kan se hur den ser ut. Dock utgör det bortsprättade kantbandet ett litet frågetecken. När har det sprättats bort under den tid från vilken G.H. skrev boken och tills idag.

Skulle vi nu ta upp den blå tvinnskjolen som Järbo "gamla modets dräkt" får vi räkna från den tiden då den röda tvinnskjolen avlagts och den blå tvinnskjolen börjat användas på vanliga söndagar. Det skulle då kunna vara tiden mellan 1800 - 1830 talet.

Vad hade man då burit för liv till?

På Järbo Hembygdsgård finns ett skunkliv som kan dateras till 1800-talets början när skunklivet är äldre än fläbbliven. Skunklivet har ägts av Kristina Larsson Östby..

Tvinnskjolen lades av i början av 1830-talet.

Eftersom skunkliv och tvinnskjol kan dateras till samma tidsålder kan det mycket väl tänkas att de burits tillsammans.

Om vi utgår från denna tankegång så har vi en Järbodräkt med original vad beträffar både liv och kjol som skulle kunna betecknas "gamla modets dräkt" Den enda möjligheten till dräkt enligt original som finns för tillfället.

Vidare finns på Järbo Hbg. en original livstyckskjol i empirmodell som fullt riktigt kan tas upp som nyare eller senare modets dräkt.